

POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING (kan även även bifogas som bilaga)

Organisationens namn

Gård & Djurhälsan

Projekttitel

Paratuberkuloskontroll i Sverige. Gemensam redovisning av kontrollprogrammet och övervakningen.

Sammanfattning

Paratuberkulos är en allvarlig tarmsjukdom som är vanligt förekommande i stora delar av världen. Sjukdomen orsakas av bakterien *Mycobacterium avium sp paratuberculosis*, som drabbar nöt, får och andra idisslare. Sjukdomsförloppet är smygande och leder till produktionsförluster och nedsatt djurvälstånd i form av diarréer och avmagring. När ett djur väl fått dessa symtom leder sjukdomen till döden inom några månader och sjukdomen går inte att behandla. Paratuberkulos är också en mycket problematisk sjukdom då det tar lång tid innan djuret visar några symtom- ett sjukt djur har därför haft möjligheter att sprida smitta under en lång tid innan sjukdomen misstänks. Man brukar säga att de synligt sjuka djuren utgör toppen av isberget- när de upptäcks har smittspridningen i allmänhet gått så långt att en stor andel av djuren i besättningen är smittade.

Fokusområden avseende paratuberkulos under 2016

Ett uppskattat kontrollprogram

Paratuberkulos introducerades till Sverige via limousindjur och efter en omfattande smittspårning och bekämpning beslutades det 1998 att starta ett kontrollprogram i köttbesättningar. Syftet med kontrollen är att kunna erbjuda paratuberkuloskontrollerade avelsdjur. Målsättningen för den specifika kontrollen i köttbesättningar är uppnått genom att hålla en fortsatt paratuberkulosfri avelsbas. Medverkan i programmet innebär årlig provtagning av besättningen i tre år. Anslutna besättningar tillåts köpa djur från besättningar med motsvarande status, vilket kontrolleras genom årliga djurägarförsäkringar, där besättningarna redovisar sina djurkontakter. Detta gäller även vid inköp av djur från utlandet, vilket innebär att programmet minskar risken för att åter introducera paratuberkulos till Sverige.

Anslutningsgraden till kontrollen är bra och programmet värderas högt av uppfödare för avelsdjur. 437 besättningar är anslutna i programmet under 2016 och paratuberkulos har inte påvisats i Sverige under året.

Övervakning

Övervakning av paratuberkulos sker genom klinisk övervakning av praktiserande veterinärer, genom obduktion och genom kontinuerlig information och utbildning av slakteripersonal.

Årligen undersöks riskdjur, dvs djur som har obducerats på landets obduktionsanläggningar. Alla nötkreatur och får över ett år undersöks genom odling av träck och inre organ. Obduktion, som en del i övervakningen av paratuberkulos är mycket riktad eftersom den rör självdöda eller avlivade äldre djur, dvs. den uttalade riskgruppen för att påvisa eventuell förekomst i landet. Under 2016 undersöktes på detta sätt 353 djur. Analyserna från samtliga djur var negativa. Eftersom sannolikheten för att paratuberkulos förekommer i landet är mycket låg, men ger typiska förändringar på tarm och tarmlymfknutor, är löpande information och utbildning till personal som utför köttbesiktning en viktig för att uppnå en effektiv övervakning av paratuberkulos.

Omvärldsbevakning

Paratuberkulos är vanligt förekommande i stora delar av världen och orsakar allvarliga produktionsförluster i drabbade besättningar. I Sverige anser vi att sjukdomen inte förekommer då olika provtagningar genomförts med regelbunda intervall. Det finns ingen behandling mot sjukdomen, utan när smittan kommit in i en besättning kan sanering endast ske genom avlivning av smittade djur i kombination med goda smittskyddsrutiner. Programmet och övervakningen fyller en viktig funktion för att bevisa att vi inte har sjukdomen och för att hålla en paratuberkulosfri avelsbas i Sverige. Vår bedömning är att paratuberkulosprogrammet utgör det enskilt viktigaste skälet till att avelsdjur av köttbesättningar inte längre importeras. Istället kan näringsens behov av att introducera nytt genetiskt material ske genom sperma eller embryon. Det är därför mycket angeläget att kontrollprogrammet kan fortsätta.

Paratuberkulosprogrammet och övervakningen är viktigt för att hålla Sverige paratuberkulosfritt även i framtiden. Förtroendet för programmet hos de anslutna djurägarna är högt. Programmet har en självklar roll i de svenska avelsbesättningarna och är uppskattat. Övervakningen och kontrollen bidrar till att skapa förutsättningar för att Sverige ska kunna friförklaras avseende paratuberkulos.